

Asia: VN/26814/2024

Koulutustarpeen ennakointimalli

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot työryhmän esityksestä

Ennakointimalli ei tunnista ammattiosaamisen merkitystä yhteiskunnassa. Vuosikymmenten aikana tapahtunut ammatillisen koulutuksen kehittäminen jää huomioimatta. Mallin käyttöönotto johtaisi ammatillisen koulutuksen merkittävään vähentämiseen ja heikentämiseen, mikä heikentäisi yritysten

työvoiman saatavuutta. Toimialojen (esimerkiksi vihreä siirtymä, vientiteollisuus, logistiikka ja rakentaminen) tarpeita tai alueellisia eroja kehityksessä ei myöskään oteta huomioon.

Työryhmän raportin mukaan ennakointimallin tulee tuottaa 1) lähivuosien koulutustarjonnan määrää sekä

koulutusaste- ja alakohtaista jakautumista koskevan päätöksenteon pohjaksi soveltuva tulos sekä 2) pitkän

aikavälin koulutusrakenteen muutosta koskeva tulos, ja lisäksi sen 3) edellytetään olevan riittävän tarkka

koulutustarjontaa koskevien lyhyen aikavälin päätösten pohjaksi.

AMKE pitää ennakointia päätöksenteon tukena tärkeänä. Ennakointimallin perusteella ei kuitenkaan tule

tehdä liian tarkkoja päätelmiä pitkän aikavälin kehityksestä. Koulutus- ja tutkintojärjestelmää tulee kehittää

siten, että se kykenee muuttumaan ajassa joustavasti.

Menneen tarkastelu ei ole perusteltu lähtökohta pitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakkointiin.
Toimialaja

ammattirakenteet muuttuvat ajan kuluessa merkittävästi ja uusia aloja (muun muassa data- ja akkuteollisuus) syntyy jatkuvasti työelämän uusiutuessa.

AMKE pitää mallin peruslähtökohtia realistisina. Ennakoinnilla pyritään antamaan päätöksentekijälle tietoa

nyt tehtävien politiikka-valintojen ja tulevan koulutusrakenteen välisestä yhteydestä. Lisäksi mallin keskiössä

ovat tutkinnot, joita tarkastellaan työvoiman tarjonnan (työikäinen väestö) tavoitellun urakehityksen ja

nykyisen työmarkkinatarpeen ja sen pidemmän aikavälin ennakoidun kehityksen avulla.

Korkea työllisyys ja palkkapaineet viittaavat siihen, että koulutuksen suorittaneeseen työvoimaan

kohdistuu huomattavasti kysyntää suhteessa tarjontaan, kun taas matala työllisyys ja heikko palkkataso

viittaavat siihen, että työvoimaa on jo tarjolla jopa liikaa.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakkoinnin periaatteita

Ennakointimallissa koulutetun työvoiman tarve on määritelty siten, että tarpeeseen vastataan paremmin,

jos suuri osuus työvoimasta työllistyy ja työllistyminen tapahtuu mahdollisimman tuottaviin tehtäviin.

Tuottavuuden kriteerinä pidetään myös palkkakertymää.

AMKE suhtautuu käsitteeseen ”mahdollisimman tuottaviin tehtäviin” kriittisesti. Yhteiskunnassa on paljon

sekä ammatillista että korkea-asteen koulutusta edellyttäviä tehtäviä, joiden tuottavuus mainituilla

kriteereillä on heikkoa. Väestön ikääntyessä tarvitsemme yhä enemmän esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan

ammattilaisia. Ennakointimallin tulee perustua työ- ja elinkeinoelämän muuttuviin tarpeisiin, ei koulutusastetarkasteluun.

Palkkakertymä ei voi olla tuottavuuden mittari. Se kategorisoi työtehtäviä tarpeettomasti ja väärin perustein. Jotkut matalapalkkatehtävät ovat välttämättömiä yhteiskunnalle, kun taas kaikki korkeapalkkaiset tehtävät eivät sitä ole.

Mallissa ei tehdä oletuksia ulkomailla kouluttautuneen työvoiman työllistymisestä Suomeen, vaan arvioidaan uuden koulutetun työvoiman tarvetta kokonaisuutena. AMKE katsoo, että kokonaisarvioinnissa tulisi mallintaa myös maahanmuuttoon perustuvan työvoiman tarvetta.

Ikäluokkien pieneneminen (60 000 -> 43 000) vaikuttaa jatkossa merkittävästi työvoiman saatavuuteen.

Ennakoinnissa on myös olennaista huomioida, että yli 20 prosenttia peruskoululaisista on erilaisten tuki- ja erityistoimien kohteena.

Työryhmä esittää, että terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvatustarpeen ennakointiin kehitetään täydentävät moduulit, joilla voidaan huomioida väestörakenteen muutokseen liittyvä palvelutarpeen kehitys sekä kelpoisuuksia koskeva sääntely ja sen mahdolliset muutokset.

AMKE pitää esitystä tärkeänä esimerkiksi huoltovarmuuden näkökulmasta. Toimintaympäristön muuttuessa ennakointimalliin tulisi voida lisätä muitakin täydentäviä moduuleja. Tekoäly tulee muuttamaan erityisesti ”valkokaulustyötä”.

Ennakointimallin perusteella ei voida päätellä koulutuspolkujen tarkoituksenmukaisuutta esimerkiksi sen osalta, miten osaaminen kehittyy mahdollisimman tehokkaasti ja milloin korkeakoulututkintoon olisi perusteltua edetä lukio- tai ammatillisen koulutuksen kautta.

AMKE pitää mallin heikkoutena sitä, että se ei tunnista jatkuvaa oppimista ja erilaisia koulutuspolkuja. Vain

ylimmällä suoritetulla tutkinnolla on merkitystä.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakointimallin toteutusta

AMKE kantaa huolta siitä, miten alakohtainen tarkempi ennakointityö organisoidaan Osaamisen ennakointifoorumin toiminnan päätyttyä. On tärkeää, että työelämä saa äänensä kuuluviin jatkossakin.

Alakohtaisen ennakkoinnin merkitystä ei myöskään sovi unohtaa.

Lausunnonantajan näkemykset koskien työryhmäraportin mukaisen perusskenaarion ennakointitulosta

Työryhmän ennakointitulosten perusteella yliopistokoulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen tarve on

niiden nykyistä osuutta suurempi. Ammatillisen koulutuksen osuus työmarkkinatarpeesta on laskeva.

Työryhmän raportin mukaan ”Tämä kertoo ammatillisen koulutuksen muuttuneesta roolista aiempaa

suuremmalta osin korkeakouluopintoihin johtavana koulutuksena sekä korostaa mahdollisen

opintopolkuihin ja pohjatutkintokoulutukseen liittyvän koulutuspoliittisen tavoitteenasettelun merkitystä

koulutustarjonnan kohdentamiselle.”

AMKE muistuttaa siitä, että yli 50 prosenttia yritysten työvoimatarpeesta kohdistuu tällä hetkellä ammattiosaajiin. Monilla toimialoilla ja alueilla tarve on vieläkin suurempi.

AMKE pitää raporttia kielellisesti vaikeaselkoisena. Tästä syystä virheellisten tulkintojen riski kasvaa.

Raporttia tulisi selkokielistää.

Pahlman Peter
Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry